

Становище

на проф. дин Рая Заимова

за Маргарита Любенова Серафимова, единствен кандидат на обявения конкурс за „доцент“ в професионално направление 3. 1. Социология, антропология и науки за Културата (Теория и история на културата)

Още от самото си създаване *Институтът за балканистика* развива изследователска дейност с широк тематичен обхват. С течение на годините разработваната проблематика се разширява както в териториален, така и хронологичен план. Тези промени са съобразени с изискванията на времето и променената институционална рамка. В *Института за балканистика с ц-р по тракология „проф. Ал. Фол“* (ИБЦТ) се работи по няколко направления (общо шест), които имат своята акредитация от Националната агенция. Специалността *Теория и история на културата* остава по-слабо застъпена, особено откъм хабилитиран състав. Не случайно ръководството на ИБЦТ обяви наскоро конкурс за „доцент“ в професионално направление 3. 1. *Социология, антропология и науки за Културата (Теория и история на културата)*.

Маргарита Любенова Серафимова е единственият кандидат на обявения конкурс. (ДВ 25/20.03.2018) По процедурата са представени необходимите документи и материали.

След завършване на магистратура по теория и история на литературата (СУ „Св. Климент Охридски“, 1989 г.) кандидатката се насочва като преподавател по български език в известни столични средни и висши училища, за кратко време е гл. експерт в отдел „Международно сътрудничество“ при МОН, след което (2006-2012) е гост – преподавател в Департамента по славянски езици, Университет „Блез Паскал“ (Клермон-Феран, Франция). От 2013 г. до днес заема длъжност „редактор“ на сп. *Etudes balkaniques* (ИБЦТ), списвано на чужди езици за широк кръг специалисти по света. От значение за научната кариера на Маргарита Серафимова е практиката ѝ като хоноруван преподавател в Катедра по теория и история на литературата, СУ „Св. Климент Охридски“ (от 1994 г. до днес) За академичната ѝ кариера допринасят три специализации в Университета на Женева през годините.

От изложените факти следва, че кандидатката има повече от пет години стаж по специалността и притежава научната и образователна степен „доктор“ - (чл. 2 (3.3) от Приложение към Правилника на ИБЦТ). Със защитения през 2016 г. (ИБЦТ, БАН) дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор на науките“ автобиографията на Маргарита Серафимова определено се обогатява и авторитетно натезжава. Изключително нетипичен случай е доктор на науките да се явява на конкурс за „доцент“ след две успешно защитени дисертации в престижни научни институции и натрупан опит в професионалната кариера. Представените монографии, статии, доклади от конференции в национален и международен план отговарят на изискванията от Правилника на ИБЦТ. (чл. 32 (3) Характерното в случая е, че през годините кандидатката работи по няколко тематични нива, които по закон се изискват в резюмиран вид и в такъв са налични за конкурса. Кандидатите за „доцент“ се оценяват по няколко показателя - чл. 32 (12).

1. Научни публикации (печатни и електронни) – представеният списък включва две монографии, общо 23 статии и студии и 13 участия в национални и международни форуми. „Писмото и романът“ е най-първата тема, която включва най-напред дисертацията за „Епистоларният роман на Френското просвещение в историческата поетика на писмото“ под научното ръководство на проф. дфн Симеон Хаджикосев, успешно защитена (2000 г.) по специалност теория и история на литературата в СУ (ФСФ). Издадената монография „Писмото и романът“ (УИ „Св. Кл. Охридски“, 2001) съвпада по съдържание с дисертационния труд. Няколко статии по темата за писмото и романа, публикувани след 2000 г. в български и френски научни издания (I.6, I.7, I.8 от документа с резюметата на кандидатката), както и доклад от конференция (2014) за Просвещението (вж. списъка с публикациите) показват продължителен интерес към историята на писмата като феномен на културата. Ако в дисертацията и книгата се акцентира изцяло върху писмата и тяхното романизиране през века на Френското просвещение, то в последвалите статии, въз основа на различен изворов материал, (най-вече приносната за жанра епистоларна връзка между Абелар и Елоиза през Средновековието), се проследява зародилият се през Античността процес, неговото развитие през вековете и оформянето му като специфична литературна материя в богатите на художествени кореспонденции седемнайсети (Мадам дьо Севине) и осемнайсети век. Авторката съзнателно продължава да работи в теоретичен план по тази интересна тематика, която е неизчерпаема и има своето бъдеще благодарение на новите технологии. Неслучайно в проект на ИБЦТ, за който ще стане дума по-долу, се работи и по мемоарна литература, споделяна в епистоларна форма.

Знайно е, че за цитиранията в хуманитаристиката се изисква време. Затова през последните години са забелязани 7 цитирания на монографията „Писмото и романът“. Те са поместени в академични публикации у нас и в чужбина, чиито автори са изявени изследователи. Прави впечатление, че теоретичните постановки на Маргарита Серафимова намират приложение в разработките за българската възрожденска литература и нейните аналози, рецепция в балканска среда. Тези наблюдения затвърждават пътищата на западноевропейското проникване в „различните“ култури и нестихващата необходимост от тяхното „откриване“ и анализиране.

„Пространството и наративният текст. Ролята на местата в конструирането на смисъла“ е заглавието на обемистата дисертация, за която е присъдена степента „доктор на науките“ (ИБЦТ, БАН – 2016 г.) Тя излиза с известни съкращения под формата на книга в началото на 2018 г. със заглавие *Пространството в литературата* (Ролята на местата и конструирането на смисъла). Велико Търново, Фабер, 2018, 412 печатни с. Книгата съдържа и някои допълнения: например, по препоръка на доц. дфн Радосвет Коларов (рецензент на доктората) глава четвърта е разширена с „Деформациите на пространството“ (с. 279-283) с цел по-отчетливо да се покажат деформациите на пространството в ролята му на художествен език. Огъването на пространството в литературния текст се извежда на практика с анализ на примери от художествени произведения и поезия, представящи различни направления като експресионизъм, сюрреализъм, новият роман. Този проблем излиза извън рамките на книгата, за да го намерим отразен в други публикации на Маргарита Серафимова във връзка с подхода на художника, който следва релефа на дадено произведение, чието пространство моделира със „свои“ места. Връзката литература – живопис намираме в статията за три

произведения на Едгар Алън По, публикувана на френски в университетското издателство на Клермон-Феран „Genres littéraires et peinture” (20 печатни с.). Акцент в анализа на авторката са местата на щастието, композирани като картини. От същата година – 2015 – датира публикацията за братя Гонкур, също отразяващата „пространството“ и невключена като съдържание в монографията (12 печатни с.). „Художническото писане” (*écriture artiste*) – с този специфичен термин навлизаме в света на тъканите, на вещите, които оживяват като „действащи лица“, носители на определени идеи и послания. Сборникът, в който е публикувана статията на Маргарита Серафимова излиза под редакцията на проф. Ален Монтандон, известен френски учен от висок ранг, член на Университетския институт на Франция. По негова инициатива и под неговата редакция беше публикуван наскоро и сборникът *Écrire les saisons* (2018), където Серафимова участва с текст за снега и неговата литературна символика (32 стандарт. с.). За основа ѝ служат няколко автора на романи от различни краища на Европа: исландецът Й. К. Стефансон, турчинът О. Памук, французинът М. Фермин, британецът К. Никълсън, българката Б. Димитрова. Неслучайно обръщам внимание на този кръг от френскоезични статии на кандидатката. Написани са на ясен и хубав език, публикувани са в авторитетни издания и не на последно място в сътрудничество с изявени учени, чиято дейност се простира в последните години и в България, и намира място на страниците на *Etudes balkaniques* (2006, № 3-4), в проектите на Академичния кръг по сравнително литературознание (CALIC), създаден (2001) по инициатива на проф. Румяна Станчева и т.н.

С други думи, името на Маргарита Серафимова е разпознаваемо в широк кръг от специалисти по въпросите на литературата и изкуството, по теория и история на културата. Наравно с това трябва да се спомене и необходимостта от френскоезични изследователи у нас. Не случайно научната продукция на Серафимова включва и започва от Просвещението, чийто „език“ определя редица културно-исторически процеси в Европа. Темите за Русо II.5. (15 стандарт.с.) и Дидро III.5. (8 станд. стр.), невключени в съдържанието на доктората, допълват темите за писането и живописването, както и за интерпретациите на русоистките разсъждения.

Друга група публикации (печатни и електронни), излезли на страниците на сборник в СУ, известното издателство *L’Harmattan* и на *Colloquia comparativa litterarum*, са посветени на пътуването като отправна точка в интелектуалните търсения, на българското възприемане на Франция, чуждата атмосфера, която неволно учи и задава свои послания. (II.2 (15 печат. с.), II.4 (19 стандарт. с.), II.8 (16 станд. с.) С предходната група от статии за Френското просвещение и неговите проекции се оформя впечатлението за взаимния културен обмен, който Серафимова създава в писмен вид с публикациите си на български и френски език. Няма съмнение, че тези процеси протичат интензивно в наше време и са непресъхващ извор на взаимност и разбиране между две европейски култури.

Темата за паметта и забравата (V.2 – 6 печат.с.) диалогира до известна степен с паметта от съвременното ни и интернета, отразена в електронните публикации (IV.2, IV 3a, IV 3 b), посветени на актуалните теории за формите. Най-последната от тях, публикувана в LiterNet (24 стандарт. с. и илюстрации) предава в обобщен вид теоретичните постановки, които са обект на вниманието на Серафимова. Поставя се много актуален въпрос за неоправданата радикална опозиция между науките за природата и науките за човека. С вещина и въз основа на подходящи примери се извежда общата познавателна цел на

науките и изкуствата, комплексността на познанието и връзката между точните науки и хуманитарните. Илюстративният материал подпомага читателското възприемане. Подобни теми са голяма рядкост в българската хуманитаристика и несъмнено имат своето бъдеще.

2. Участие в научноизследователски проекти: От второто полугодие на 2017 г. до днес Маргарита Серафимова участва в бюджетен проект на ИБЦТ, ръководен от мен самата, на тема *Между традицията и модерността: Интердисциплинарни диалози в изучаването на Балканите*. Следвайки еволюцията на идеите от европейския Запад, през централна Европа и Русия, усилията на екипа се съсредоточават в изследване на епистолярното наследство (писма, дневници, мемоари, пътеписи, релации, биографични бележки) като Просвещението е ключов период на модерното време, чийто отглас усещаме днес. Сътрудничеството е и с други изследователи от секцията „Балканите през 15-19 в.“ (М. Добрева) и колеги от ФСФ при СУ. От една страна целта е по-плътното извеждане на културно-историческите контакти между западните литератури и османската (турската), а от друга – разработване на чужди за Балканите мемоари, писма, дневници. Първият отчетен период включва и отзив (М. Серафимова, Р. Заимова) за книгата на А. Вачева отразяваща идеите и наративните стратегии на Екатерина II, публикуван в престижния френски годишник за 18 век (реферирано и индексирано издание в Scopus и Web of Science с h-фактор 3).¹ На страниците на същото издание Маргарита Серафимова традиционно отразява и други изследвания за Просвещението и балканския му прочит.² Наравно с това участва в работния процес на секцията при ИБЦТ с компетентни мнения по подготвяни издания³ и анонимни рецензии при подготовката на списанието *Etudes balkaniques*.

Участията на М. Серафимова с доклади на международни и национални научни форуми и членството ѝ в научни организации са взаимно свързани. *Академичният кръг по сравнително литературознание, Българско общество за проучване на 18 век, Centre de recherche sur les littératures et la socio poétique (CELIS)* са организациите в които членува у нас и в чужбина и активно участва в научната им дейност. Наравно с тях са форумите на СУ (ФСФ), И-т за литература (БАН) и Конгреса за юго-източна Европа (ИБЦТ-AIESEE), университетските международни конференции във Франция.

3. Дългогодишната ѝ преподавателска дейност в средното и висше образование в България (СУ – ФСФ) и във Франция (У-тет „Блез Паскал“, Департамент по славянски езици, Клермон-Феран) отразява пресечните точки между две култури: сравнителното литературознание у нас дава знания на студентите за чуждото, докато във Франция се запознават с културната история на България и нейните аналози в славянските страни. Резултат от тази дейност е публикуваната учебна литература (*Ренесанс, Литературни анализи за десети клас*, Изд. Кръгзор, 2002, 102 печатни с.), предлагаща на учащите се текстове от известни ренесансови автори с цел да се даде възможност за самостоятелно

¹ *Revue du Dix-huitième siècle (Paris)*, N 49, 2017, p. 784-5. ISSN 0070-6760.

² М. Serafimova: R. Zaimova (dir.) *Aux sources de l'histoire balkanique et l'impact francophone. Istanbul, Isis press, 2012 (Analecta Isisiana CXVIII) – In: Dix-huitième siècle, N 46, 2014, p. 773-774; Eadem: Etudes dix-huitiémistes dans les Balkans: lectures de Jean-Jacques Rousseau, vol. dirigé par R. Zaimova, Etudes balkaniques, 1, 2013 – In: Dix-huitième siècle, N 46, 2014, p. 731-732.*

³ Вж. Спомени от войната „1912-1915“. София, Авангард Прима, 2018, с. 16.

мислене и анализ, извън познатите клишета. Към тази палитра от дейности трябва да прибавим и два превода на съвременна научна и научно-популярна литература: на литературоведа В. Кауфман и психоаналитика В. Пасини.

Научната продукция на кандидатката е на високо професионално ниво, което отговаря и на преподавателската ѝ практика у нас и в чужбина, изграден специалист с доказана способност за колегиален и етичен обмен.

От всичко изречено дотук смятам, че имам основание да гласувам "за" и да призова научното жури да предложи на уважаемите членове НС на ИБЦТ да изберат д.н. Маргарита Серафимова за академичната длъжност „доцент“ (по направление 3. 1. Социология, антропология и науки за Културата (Теория и история на културата).

София, 25.06. 2018 г.